

УДК 316.344: 005.336

Н. І. ГЛЕБОВА

СОЦІАЛЬНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ВОДНОГО ТРАНСПОРТУ В СОЦІОЛОГІЧНИХ ВИМІРАХ

У статті розглянуто наявні в науковому обігу методологічні розробки щодо дослідження соціальної компетентності в перцептивно-когнітивному, мотиваційно-емоційному та поведінковому ракурсах. Проаналізовано сучасні соціально-психологічні підходи до осмислення соціальних аспектів професійної взаємодії, навичок поведінки та спілкування крізь призму категорії «соціальна компетентність», обґрунтовано потребу їх комплексного поєднання в дослідженні соціальної компетентності галузевих фахівців. Запропоновано модель соціологічного дослідження соціальної компетентності як цілісної структури та апробацію комплексної методики вимірювання ідентифікаційних ознак соціальної компетентності особистості на прикладі досліджень фахівців водного транспорту. Встановлено перелік найважливіших параметрів соціальної компетентності майбутніх фахівців водного транспорту згідно зі структурними блоками дослідження «директивність-субординативність», «диференційна толерантність», «комунікативно-інтерактивна компетентність».

Ключові слова: соціальна компетентність, методи соціологічного дослідження, соціальні якості суб'єкта, ідентифікаційні ознаки, галузева соціологія, фахівці водного транспорту.

Соціальна компетентність як складна особистісна системна характеристика індивіда апріорно має соціальний характер, формується під впливом соціуму і є одним із чинників формування й усталення суспільних орієнтацій особистості. У комплексному процесі засвоєння індивідом певної системи знань, норм і цінностей, які дають йому змогу бути повноправним членом спільноти, правомірним є розгляд рівня набутої соціальної компетентності не лише як практичного показника досягнення певного рівня соціалізації, а і як якісного маркера досягнення позитивного балансу в інтенціях і результатах діяльнісних практик членів фахової спільноти, що виявляється як на індивідуально-особистісному рівні, так і на рівні взаємодії соціальних інституцій суспільства і його окремих галузей. Тому моделювання соціологічного дослідження соціальної компетентності фахівця як цілісної структури розвитку інтегративної характеристики особистості в сучасному світі в площині перетину онтологічних реальностей і суб'єктивного світу людини, яка маркуються науковим співтовариством категорією «соціальна компетентність», є надзвичайно актуальною й потребує поглибленого аналізу засад, механізмів і методів досягнення ефективного зворотного зв'язку індивіда та суспільства засобами соціологічної науки.

Мета статті зумовлена тим, що дослідження професійного становлення моряків у системі освітнього процесу вказують, що, з одного боку, різноманітність атрибутивних зв'язків компонент соціальної та професійної свідомості особистості в різних сферах застосування важливих навичок настільки значна, що вони наскрізно проникають і взаємозумовлюють досліджувані структурні рівні суспільної та індивідуальної свідомості особи-

стості в надзвичайно широкому спектрі [3, с. 68; 4, с. 47], з іншого – далеко не завжди можна охопити їх методологічно й інструментально засобами послідовного поєднання різних існуючих підходів.

Аналіз міждисциплінарних досліджень та розгляд соціально-психологічних особливостей морських міжнародних екіпажів у низці галузевих освітніх досліджень засвідчив значні розбіжності у виборі критеріїв та показників рівнів сформованості професійно важливих якостей робітників морського транспорту в галузевій фаховій та післядипломній освіті [5; 6; 7], що вказує на потребу системного підходу з виокремленням таких компонент структури дослідження професійної соціалізації майбутнього моряка:

- змістовно-процесуального (міжкультурний, стратегічний і когнітивний аспекти);
- мотиваційно-цільовий;
- морально-соціальний.

У сучасних дослідженнях соціальної компетентності спостерігаються досить різні підходи: розгляд проблеми соціальної взаємодії зосереджується на аспектах забезпечення власних інтересів особистості [10], її соціальної адаптації, здатності до інтеграції в суспільство та усвідомлення його норм і цінностей [8, с. 124–152]. Згідно з результатами У. П. Канінга, більшість використовуваних у сучасних дослідженнях моделей виявлення соціальних компетентностей ґрунтуються на засадах психології комунікації [21, с. 160–182], моделюючи генезис соціально-компетентної поведінки як раціонального процесу, що йде за циклом управління [10], або регуляції індивідом своєї поведінки шляхом порівняння бажаного (цільового) стану з реальним (поточним) станом [12, с. 171–190]. Це дає змогу висувати, що у виборі стратегій для подолання можливих розбіжностей між цими станами, той факт, що поведінка в повсякденному житті – і особливо в звичних ситуаціях – визначається головним чином використанням евристики та процедур, а не раціональною поведінкою, ігнорується [9; 11]. Однак у більшості практичних досліджень не розмежовано компетентність як потенціал і як поведінку, що ускладнює її розгляд як постійного атрибуту [16, с. 52–58], а «єдиний спосіб визначити атрибути, які стають стабільними з часом, – абстрагування стосовно різних ситуацій» [17]. Водночас соціальна компетенція як потенціал, що лежить в основі соціальної поведінки і який асимілюється терміном «особистість» в індивідуальних структурах параметрів-цінностей, що стосуються різних компетенцій [13, с. 154–163], дає змогу проводити порівняння визначальних атрибутів цих конструкцій, а також розрізняти загальні та специфічні соціальні компетенції з урахуванням специфіки ситуацій [20, с. 205–228; 22, с. 117–135].

В основу нашого дослідження покладено напрацювання німецького соціального психолога У. П. Канінга, основна ідея якого полягає в розмежуванні розроблених та автоматизованих процесів формування соціально-компетентної поведінки на основі аналізу ситуації й вибору відповідних процедур поведінки в процесах моделювання поетапної структури дослідження з урахуванням таких аспектів:

– аналіз ситуації щодо двох аспектів мотивації індивіда – власних цілей, які переслідуються в певній ситуації, і специфічних вимог соціального контексту;

– аналіз варіантів поведінки індивіда щодо вибору альтернативних рішень і їх використання в певній специфічній ситуації в контексті власного цілепокладання й вимог соціального середовища;

– аналіз реалізації передбачуваної поведінки шляхом використання навичок;

– аналіз здатності до самооцінки в діях, що призводять до зміни ситуації в контексті завдання досягнення власних цілей та соціальних вимог, здатності до ініціювання нового циклу поведінки [18, с. 141–153].

Ґрунтуючись на попередньому аналізі галузевих напрацювань та висновків з матеріалів авторських глибинних інтерв'ю з діючими представниками морських професій [2], ми обрали базою нашого пошукового дослідження модель У. П. Канінга [14], яка цілком відповідає потребам, виявленим в аналізі розглянутих вище концептів, враховує впливи показників емоційної стабільності, просоціальності, ціннісного плюралізму особистості та значущість цих компонент для вивчення поведінкової сфери особистості через такі її якості, як відкритість, надійність, гнучкість дій, навичок спілкування, самоконтролю й поведінки в конфліктній ситуації. Разом з тим, згідно з виявленими взаємозалежностями, кожен окремий елемент моделі функціонально корелює з рівнем моральної свідомості індивіда, в якій соціальна компетентність набуває й характеристик етичної категорії моралі. Спираючись на вищевикладене та численні наявні на сьогодні в науковому обігу методологічні розробки фахівців, можемо констатувати подібний взаємозв'язок пропонованих У. П. Канінгом до розгляду інших компонент соціальної компетентності з позицій перцептивно-когнітивної, мотиваційно-емоційної та поведінкової сфер для дослідження.

Оскільки в нашому випадку йдеться про специфічні компетенції, що стосуються лише цілком визначених груп ситуацій, загальні соціальні компетенції з'ясовуються за допомогою класичних анкет або тестів, де вибір і визначення шкал впливає з дослідження, а конкретні соціальні компетенції розглядаються в інтерв'ю або в інших видах спостереження за поведінкою, результат відображається за допомогою різних типів вимірювань при діагностиці соціальних компетенцій [14].

Нами проведено пошукове соціологічне дослідження соціальної компетентності майбутніх фахівців водного транспорту (студентів Одеської морської академії, $n = 100$) за допомогою авторської анкети, що складається з пунктів (питань), які відображають елементи структури соціальної компетентності, і щодо яких (у шкалі Лайкерта) респонденти оцінюють міру виявлення структурних елементів соціальної компетентності та міру їх (елементів) професійної важливості. Загалом у вимірюваній структурі соціальної компетентності налічується 4 великих блоки елементів: комунікативно-інтерактивної компетентності, моральної компетентності, толерантності та директивності-субординативності.

Блок елементів комунікативно-інтерактивної компетентності, у свою чергу, охоплює 4 групи елементів: соціальна спрямованість (просоціальність, гнучкість перспективи, плюралізм цінностей/загальна толерантність, готовність до компромісів, емпатичність, уміння слухати і говорити), асертивність (наступальність, готовність до конфліктів, екстраверсія, рішучість), самокерування (самоконтроль, емоційна стабільність, гнучкість у діях, інтернальність), рефлексивність (самопрезентація, самоусвідомлення, усвідомлення власного впливу, аналітична соціальна перцепція) [13, с. 154–163].

Блок елементів «моральна компетентність» охоплює такі складові: цілісність, автентичність, чесність, мужність, вірність слову, відповідальність, смиренність-самокритичність, справедливість, турбота-співчуття, неупередженість до себе, поблажливість до інших [19].

Наступні два блоки елементів: «диференційної толерантності» (расової, національної, сексуальної, релігійної) та «директивності-субординативності» (директивність – здатність реалізовувати професійні владні повноваження, субординативність – здатність виконувати підвладні соціально-професійні ролі) віддзеркалюють переважно специфічно-професійний контекст соціальної компетентності фахівців водного транспорту. Наводимо загальні результати пошукового дослідження (рис. 1).

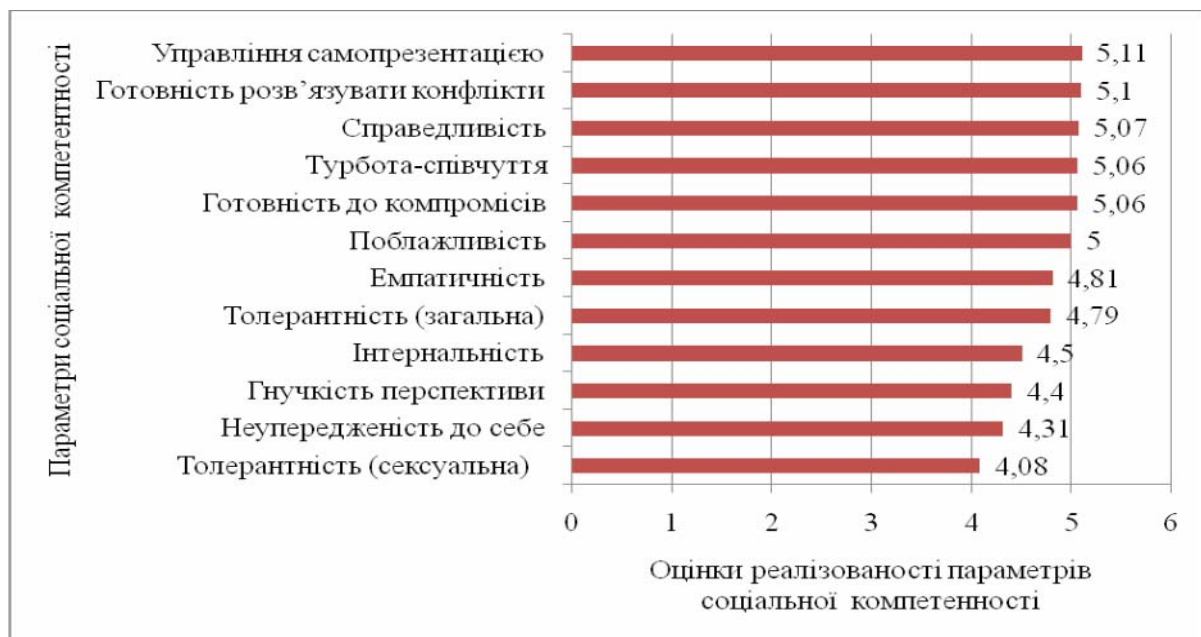

Рис. 1. Оцінки важливості параметрів соціальної компетентності майбутніх фахівців водного транспорту (рейтинг найважливіших параметрів)

Найважливішими параметрами соціальної компетентності, на думку майбутніх фахівців водного транспорту, є субординативність (здатність до прийняття адміністративного впливу), расова толерантність, директивність (здатність до вчинення адміністративного впливу), національна толерантність, самоконтроль (здатність керувати своєю поведінкою в стресових ситуаціях), рішучість (здатність у складних ситуаціях чинити сміливо й рішуче), емоційна стабільність (емоційна стійкість, врівноваженість, само-

контроль гніву або тривоги), уміння ефективно слухати та говорити, гнучкість у діях і вчинках, асертивність (здатність наполегливо проводити свою лінію, домагатися своїх цілей), відповідальність.

До переліку найважливіших параметрів соціальної компетентності майбутні фахівці водного транспорту зарахували переважно параметри з блоків «директивність-субординативність», «диференційна толерантність», «комунікативно-інтерактивна компетентність» (рис. 2).

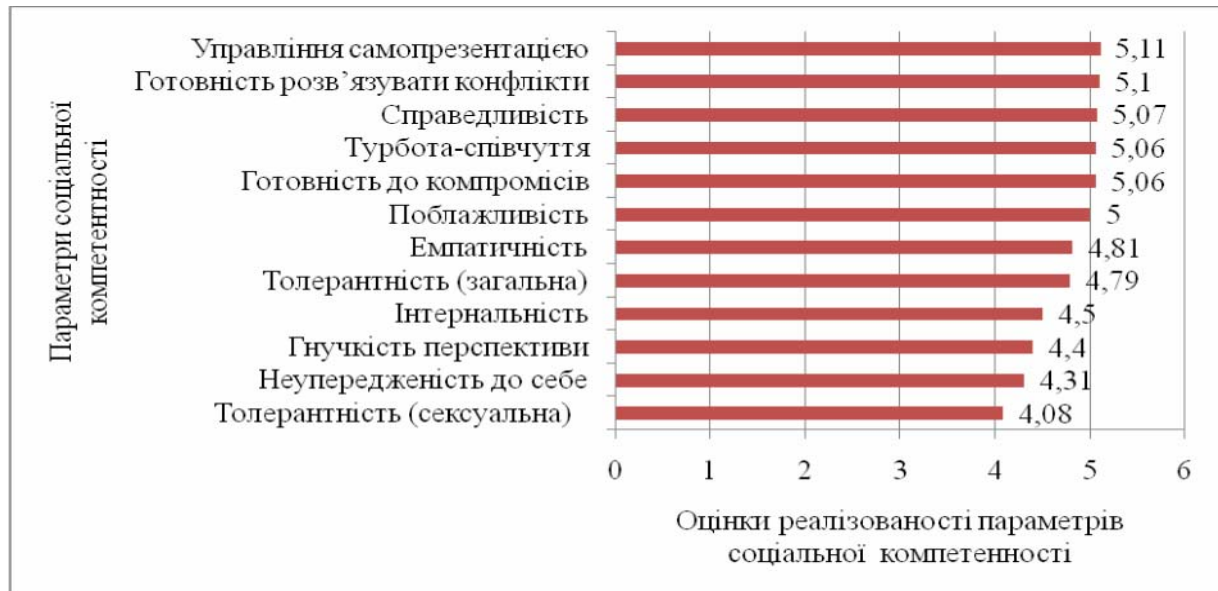

Рис. 2. Оцінки реалізованості параметрів соціальної компетентності майбутніх фахівців водного транспорту (рейтинг найбільш реалізованих параметрів)

Найбільш реалізованими (виявленими), параметрами соціальної компетентності, на погляд майбутніх фахівців водного транспорту, є притаманні їм національна і расова толерантність, директивність, вірність слову (здатність виконувати обіцяне), відповідальність, мужність (здатність захищати те, що правильно або справедливо), аналітична соціальна перцепція (уміння пізнавати й оцінювати інших людей, уважно спостерігаючи за ними), уміння ефективно слухати, релігійна толерантність, асертивність, чесність (правдивість), смиренність, самокритичність (здатність визнавати свої помилки і невдачі). Рейтинг найбільш реалізованих параметрів соціальної компетентності майбутніх фахівців водного транспорту, на відміну від рейтингу *найважливіших* параметрів соціальної компетентності, значущо насичений параметрами з блоку «моральної соціальної компетентності», а саме: відповідальністю, мужністю, чесністю, вірністю даному слову, смиренністю-самокритичністю (рис. 3).

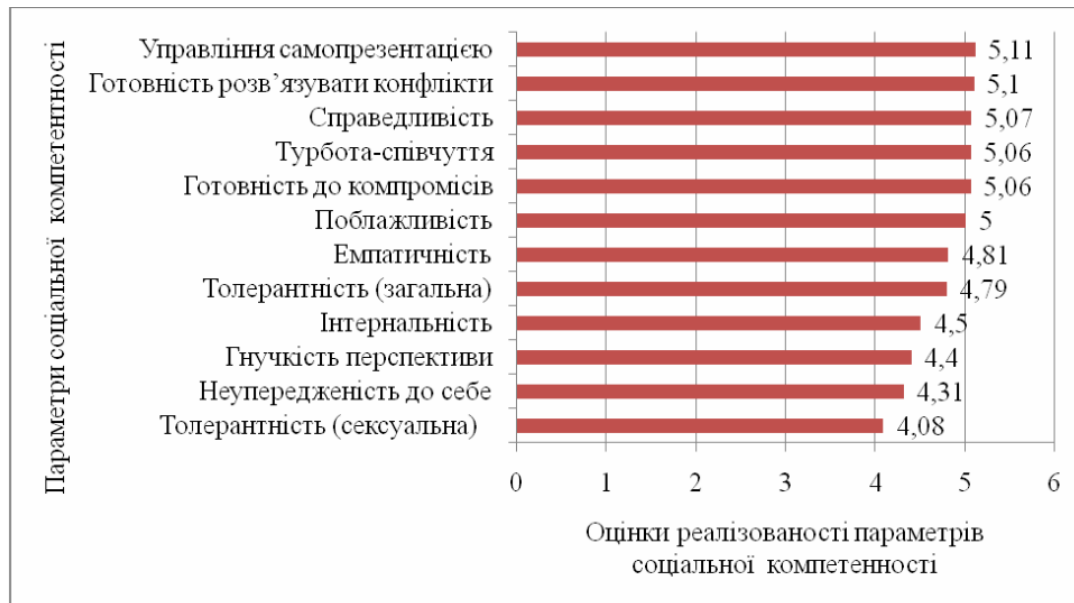

Рис. 3. Оцінки важливості параметрів соціальної компетентності майбутніх фахівців водного транспорту (рейтинг найменш важливих параметрів)

Найменш важливими параметрами соціальної компетентності, з погляду майбутніх фахівців водного транспорту, є: поблажливість (здатність пробачити іншим людям їх помилки), загальна толерантність, самоусвідомлення (здатність усвідомлювати свої бажання, почуття, думки, вчинки), аналітична соціальна перцепція, цілісність/автентичність (здатність чинити відповідно до своїх принципів, цінностей і переконань), управління самопрезентацією (здатність справляти на людей позитивне та бажане враження), турбота/співчуття (здатність активно дбати про інших людей), неупередженість до себе (здатність пробачити собі свої помилки), інтернальність (переконання, що успіхи й невдачі в спілкуванні та взаємодії з іншими людьми залежать від самого суб'єкта спілкування та взаємодії), гнучкість перспективи (здатність ставити себе на місце іншої людини й дивитись на світ з її точки зору), толерантність щодо сексуальної орієнтації інших людей, емпатичність (здатність співпереживати іншій людині).

На погляд майбутніх фахівців водного транспорту, найменш притаманні їм, або ж реалізовані ними, є такі параметри соціальної компетентності: управління самопрезентацією, готовність розв'язувати конфлікти (здатність не уникати конфліктів, а шукати шляхи їх вирішення), справедливості (здатність нести відповідальність за інших людей), готовність до компромісів (здатність у конфліктній ситуації йти на взаємні поступки), турбота-співчуття (здатність активно дбати про інших людей), поблажливість, емпатичність, толерантність (загальна), інтернальність, гнучкість перспективи, неупередженість до себе, толерантність щодо сексуальної орієнтації інших людей (рис. 4). Акцентуємо низьку самооцінку конфліктної та емоційно-інтелектуальної компетентності як аспекти, що мають стосунок до блоку параметрів «комунікативно-інтерактивної» компетентності.

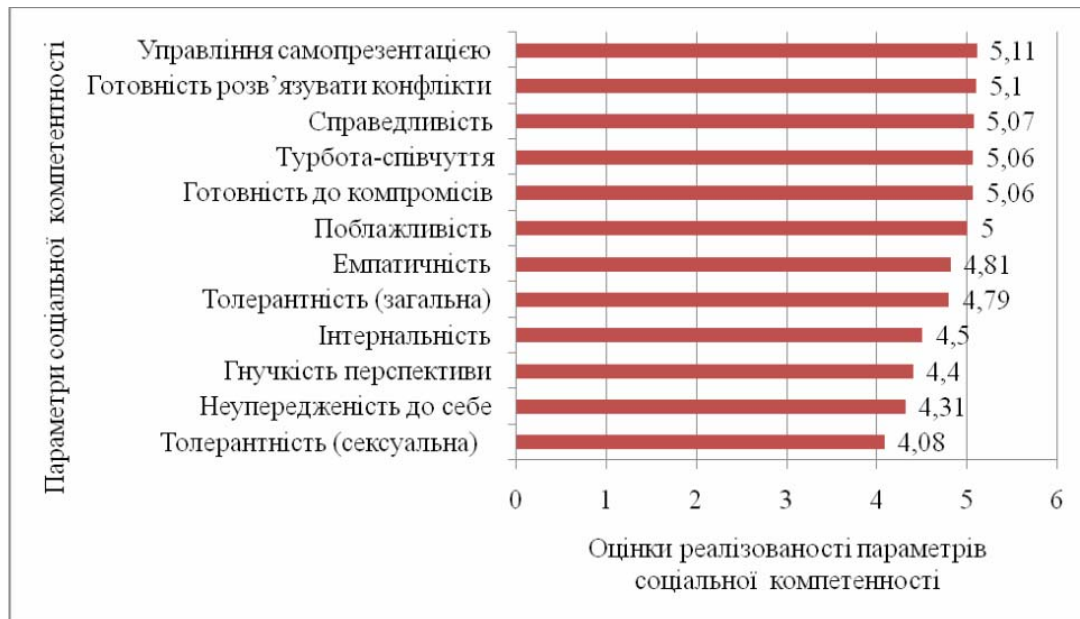

Рис. 4. Оцінки реалізованості параметрів соціальної компетентності майбутніх фахівців водного транспорту (рейтинг найменш реалізованих параметрів)

Порівняльний аналіз (за критерієм Манна-Уїтні) оцінок важливості та реалізованості параметрів соціальної компетентності майбутніх фахівців водного транспорту виявив значущі відмінності між цими оцінками залежно від віку респондентів, типу помешкання (гуртожиток/окрема квартира), форми навчання (контрактна/за державним замовленням) наявності в родині осіб, які мають морську професію, тощо. Опис та інтерпретацію встановлених значущих відмінностей буде подано в окремій публікації.

Особливий інтерес становлять значущі відмінності між оцінками важливості та реалізованості параметрів соціальної компетентності у студентів і професіоналів. Виявлено, що студенти статистично значущо вище, ніж професіонали, оцінюють важливість екстравертності (здатності легко зближуватися з іншими людьми й зав'язувати з ними контакти), расової та національної толерантності, а професіонали значущо вище оцінюють важливість у виробничому контексті вірності слову (виконання обіцяного), активної турботи про інших людей, інтернальності. Встановлено також, що студенти значущо вище, ніж професіонали, оцінюють власну асертивність, рішучість, аналітичну соціальну перцепцію, расову та національну толерантність, а професіонали значущо вище, ніж студенти, оцінюють свою відповідальність.

Висновки. Більшість опрацьованих нами матеріалів дослідження соціальної компетентності фахівців дає змогу зробити висновок, що ідеться про здібності, насамперед когнітивні й мотиваційні, які тією чи іншою мірою усвідомлюються і їх носієм (виконавцем), і замовником певного завдання. З іншого боку, хоча саме операційні компетентності індивідів, набуті ними в системі освіти, становлять основу професійного середовища й організаційної системи, власне ієрархічні компетенції в межах професійних галузевих структур засвідчують соціальне призначення цієї діяльності

первісно внутрішньо вибудованими й фіксованими позиціями. Аналіз вказаних вище та інших досліджень останніх років, у яких пов'язують структуру, зміст, специфіку професійної діяльності фахівців водного транспорту з розвитком її соціальних аспектів, дає нам змогу стверджувати про значущість якомога ширшої системи знань про людину як індивіда, суб'єкта, особистості та індивідуальності у взаємодії з іншими індивідами, яка забезпечує його професійну ефективність у суб'єкт-суб'єктних відносинах. Важливими для нашого дослідження є пілотні дані про те, що:

– не тільки власний професійний розвиток, а й професійна галузева належність індивіда зумовлює структуру, функції та особливості його соціального розвитку;

– у процесі професійного розвитку фахівця, що здійснює діяльність у системах «людина-людина», процес набуття та опанування належних професійних компетенцій великою мірою визначається рівнем розуміння, оцінки, осмислення соціальних аспектів професійної взаємодії, навичок поведінки та спілкування.

Обрана нами модель дослідження соціального саморозвитку У. П. Канінга дає змогу враховувати впливи показників емоційної стабільності, просоціальності та ціннісного плюралізму особистості та значущість цих компонент для вивчення поведінкової сфери особистості через такі її якості, як відкритість, надійність, гнучкість дій, навичок спілкування, самоконтролю й поведінки в конфліктній ситуації. Разом з тим, згідно з виявленими взаємозалежностями, кожен окремий елемент цієї моделі функціонально корелює з рівнем моральної свідомості індивіда, в якій соціальна компетентність набуває й характеристик етичної категорії моралі, що дає змогу поетапно оцінити функцію соціальної компетентності, пов'язану з адресуванням вимог у соціальній системі комунікації за такими напрямками:

– аналіз ситуації щодо двох аспектів мотивації індивіда – власних цілей, які переслідуються в певній ситуації, і специфічних вимог соціального контексту;

– аналіз варіантів поведінки індивіда щодо вибору альтернативних рішень і їх використання в певній специфічній ситуації в контексті власного цілепокладання й вимог соціального середовища;

– аналіз реалізації передбачуваної поведінки шляхом використання навичок;

– аналіз здатності до самооцінки в діях, що призводять до зміни ситуації в контексті завдання досягнення власних цілей та соціальних вимог, здатності до ініціювання нового циклу поведінки.

Здійснене нами дослідження дає підстави зарахувати до переліку найважливіших параметрів соціальної компетентності майбутніх фахівців водного транспорту переважно параметри з блоків «директивність-субординативність», «диференційна толерантність», «комунікативно-інтерактивна компетентність». Рейтинг найбільш реалізованих параметрів соціальної компетентності майбутніх фахівців водного транспорту, на від-

міну від рейтингу найважливіших параметрів соціальної компетентності, значущо насичений параметрами з блоку «моральної соціальної компетентності». Водночас акцентується низька самооцінка майбутніми фахівцями водного транспорту конфліктної та емоційно-інтелектуальної компетентності як аспектів, що мають стосунок до блоку параметрів «комунікативно-інтерактивної» компетентності.

Особливий інтерес для подальшої роботи становлять виявлені значущі відмінності між оцінками важливості та реалізованості параметрів соціальної компетентності у студентів і професіоналів.

Список використаної літератури

1. Глебова Н. І. Засади дослідження соціокультурного феномену «Людина моря» в контексті соціологічних практик. *Вісник Маріупольського державного університету. Серія: Філософія, культурологія, соціологія*. 2016. С. 54-67.
2. Глебова Н. І. Матеріали глибинних інтерв'ю і пошукового соціологічного дослідження за темою докторського дисертаційного дослідження «Методологічні засади формування соціальної компетентності фахівців водного транспорту України в умовах неперервної професійної освіти» (затверджено Вченою Радою Мелітопольського державного педагогічного університету (протокол № 5 від 2.12.2016)).
3. Онищук В. М. Професійне становлення моряків в системі освітнього процесу. *Соціально-економічні, соціально-педагогічні та соціально-психологічні проблеми морської освіти* : матеріали I Міжнар. наук.-практ. конф. (Керч, 14–16 червня 2012 р.) / Соціол. асоц. України. Керч ; Мелітополь : Колор Принт, 2012. С. 66–71.
4. Орлова М. Ю., Калита В. В., Герасимова И. В., Павловський В. В. От традиций профессиографирования к модели специалиста морского флота. *Вестник Гуманитарного института МГУ*. Владивосток, 2003. Вып. 4.
5. Сокол І. В. Формування професійної компетентності судноводіїв у процесі вивчення фахових дисциплін : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Херсон, 2011. 265 с.
6. Тирон О. М. Психолого-педагогічні основи формування іншомовної компетентності майбутніх моряків : дис. ... канд. психол. наук : 19.00.07. Київ, 2016. 284 с.
7. Черненко Н. І. Педагогічні умови реалізації андрагогічного підходу у професійній підготовці робітників морського транспорту : дис. ... канд. пед. : 13.00.04. Херсон, 2016.
8. DuBois D. L., Felner R. D. The quadripartite model of social competence. / M. A. Reinecke, F. M. Dattilio, A. Freeman (eds.). New York : Guilford, 1996. P. 124–152.
9. Hertwig R., Hoffrage U. (Ed.). Simple heuristics: the foundations of adaptive social behavior. New York : Oxford University Press, 2013.
10. Hinsch R., Pfingsten U. Gruppentraining sozialer Kompetenzen (GSK): Grundlagen, Durch- führung, Materialien. Weinheim : Beltz, 2007.
11. Hubert Knoblauch. Von der Kompetenz zur Performanz. Wissenssoziologische Aspekte der Kompetenz / Soziologie der Kompetenz. VS Verlag für Sozialwissenschaften (Wiesbaden) 2010. 294 Seiten. P. 237–255.
12. Jordan P. J., Murray J. P., Lawrence S. A. The application of emotional intelligence in industrial and organizational psychology. *Assessing Emotional Intelligence: Theory, research, and applications* / C. Stough, D. H. Saklofske, J. D. A. Parker (eds.). New York : Springer, 2009. P. 171–190.
13. Kanning U. P. Soziale Kompetenz: Definition, Strukturen und Prozesse. *Zeitschrift fbr Psychologie*. 2002. Vol. 210. S. 154–163.
14. Kanning U. P. Soziale Kompetenzen: Entstehung, Diagnose und Forderung. Gottingen Hogrefe, 2005.
15. Kanning U. P. Diagnostik sozialer Kompetenzen (2. bberarb. Aufl.). Guttingen : Hogrefe, 2009.

16. Kanning U. P., Bergmann N., Eble V., Gflrtner S. Bedeutung sozialer Kompetenzen des Servicepersonals für die Kundenzufriedenheit in drei verschiedenen Branchen. *Wirtschaftspsychologie*. 2009. Vol. 11. S. 52–58.
17. Kanning U. P. Wenn Manger auf Bäume klettern: Mythen der Personalentwicklung. Lengerich : Pabst, 2013.
18. Kanning U. P., Horenburg M. Social Competence – an Overview of Contemporary Research and Practice. *Вісник Одеського національного університету. Психологія*. 2014. Т. 19. Вип. 2. С. 141–153.
19. Lennick, D., and Kiel, F., Moral Intelligence: Enhancing Business Performance and Leadership Success. Wharton School Publishing. Wharton School Pub., 2005. 256 p.
20. Reschke K. Soziale Kompetenz entwickeln – Ressourcen entdecken helfen. Interventive Forschung auf der Basis des Kompetenzmodells von Vorweg & Schru, der (1980) /In J. Mar- graf, K. Rudolf (Hrsg.) *Training sozialer Kompetenz*. Baltmannsweiler : Ruttger-Schneider, 1995. S. 205–228.
21. Riggio R. E. Emotional intelligence and interpersonal competencies. *Self-management and leadership development* / M. G. Rithstein, R. J. Burke (eds.). Northampton, MA : Edward Elgar Publishing, 2010. P. 160–182.
22. Schmidt J. U. Psychologische Messverfahren für soziale Kompetenzen /In B. Seyfried (Hrsg.). *Stolperstein Sozialkompetenz. Was macht es so schwierig sie zu erfassen, zu fördern und zu beurteilen? Berichte zur Beruflichen Bildung*. Bielefeld : Bertelsmann, 1995. Bd. 179. S. 117–135.

Стаття надійшла до редакції 26.12.2017.

Глебова Н. И. Социальная компетентность будущих специалистов водного транспорта в социологическом измерении

В статье рассмотрены имеющиеся в научном обороте методологические разработки по исследованию социальной компетентности в перцептивно-когнитивном, мотивационно-эмоциональном и поведенческом ракурсах. Анализируются современные социально-психологические подходы к осмыслению социальных аспектов профессионального взаимодействия, навыков поведения и общения через призму категории «социальная компетентность», обосновывается необходимость их комплексного сочетания в исследовании социальной компетентности отраслевых специалистов. Предлагается модель социологического исследования социальной компетентности как целостной структуры и апробация комплексной методики измерения идентификационных признаков социальной компетентности личности на примере исследований специалистов водного транспорта.

Ключевые слова: социальная компетентность, методы социологического исследования, социальные качества субъекта, идентификационные признаки, отраслевая социология, специалисты водного транспорта.

Hlebova N. Social Competence of Future Specialists of Water Transport in sociological dimensions

The work deals with the available in the scientific circulation methodological treatments of investigating the social competency in the perceptive and cognitive, motivational and emotional as well as behavioural foreshortenings. Some modern social and psychological approaches to comprehending the social aspects of professional coordination, skills of behaviour and communication in the light of the category of «social competency» are analysed. The necessity of their complex combination in researching the social competency of branch specialists with distinguishing the content and procedural (intercultural, strategical and cognitive aspects), motivational and purpose-oriented as well as moral and social components of the structure of investigating the future sailor's professional socialization is proved. The necessity of adding the «communicative and interactive competency» model of researching the parameters of the social competency (according to U. P. Cunning) to the

general structure of investigating the social competency of marine transport specialists is ascertained. The enumeration of the most important parameters of the social competency of future water transport experts in the composition of the structural blocks of the research of «directiveness-subordinativeness», «differential tolerance» and «communicative and interactive competency» is distinguished. The necessity of using the block of elements of «directiveness-subordinativeness», consisting of two elements: directiveness – the ability to realize professional commanding authorities and subordinativeness – the ability to perform subordinate (dependent) social and professional roles, caused by a great and traditional role of administering and standardizing in the work of water transport specialists, is grounded. The introduction to the social competency structure the block of elements of «differential tolerance» taking into consideration a mixed, polycultural, multicultural, interracial, many-confessional and, as a rule, chiefly unisexual (male) structure of ship's companies and the block of the «moral competency» elements in connection with increasing the significance of ethic and corporative standards in modern high-technology business relations is approved. The rating of the most realized parameters of the social competency of future water transport specialists is uncovered, the connection of the emotional and intellectual competency as a component of the block of parameters of the «communicative and interactive» competency with significant differences between the assessments of importance and implementation of the social competency parameters in students and professionals is determined. Some directions of a further research in the social competency of future water transport experts, connected with branch standardizing the system of social and professional communication in the context of professional personality's aim makings and requirements of the social environment, are substantiated.

Key words: *social competency, sociological research methods, social qualities of a subject, identifying characteristics, branch sociology, water transport specialists.*